Po konfiskavimo antroji laida

Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ"
Vaikams — „VARPELĮ"

Nr. 48a (130a) | Vilnius 1939 m. balandžio 25 d. (antradienis) | Antri metai

Šiame numeryje

Visa Europa laukia Hitlerio kalbos, kurią Vokietijos kancleris pasakys šio mėn. 28 dieną.

28 NE UŽ KALNŲ

Visi viską pamiršome, rūpindamiesi tik vienu klausimu — *Bus karas, ar nebus*? Apie tai kalba, diskutuoja visi, nuo mažiausio iki didžiausio, nuo nemokančio skaityti iki mokslininko. Vieni tikisi, kad karo jau nebus, taika esanti išgelbėta, kad netrukus kiekvienas ramiai galėsime dirbti savo darbą. Kiti tačiau yra priešingos nuomonės, įrodinėdami, kad dabartinis Europoje įtempimas, atmosferos įelektrizavimas turi pasibaigti kruvinąja audra, nes visos valstybės ginkluojasi ne žvirbliams ir voverėms šaudyti.

Pavyzdžiui, tarp kitko pasakojamas toksai atsitikimas.

Kažkas paklausė anglą, kaip jisai mano: Bus karas, ar nebus? Visada, net didžiausių nelaimių metu, ramus anglas, ištraukęs iš burnos pypkę, atsakęs:

— Bus.

— Kodėl tamsta taip blogai manai?

Anglas į tai atsakęs:

— Aš manau nei blogai, nei gerai, tik pasakiau tiesą. O jei tamsta nori žinoti kodėl, tai priminsiu vieną faktą. Anglija šiemet ginklavimosi reikalams paskyrė apie 30 milijardų auksinų. Tokios sumos dovanai nemėtoma.

Ar šitokia anglo nuomonė yra teisinga, ar ne, parodys netolima ateitis. Tačiau gal gi karo baimė perdedama, gal, kaip sako optimistai, viskas pasibaigs kuo geriausiai. Be abejo, visi norime kada nors sulaukti ramesnio gyvenimo, bet įvykiai rodo ką kita.

Juk jeigu Amerikos prezidentas speciale telegrama užklausė Hitlerį, ar jis pasižada nekliudyti dar likusių Europoje laisvų tautų, tai jau yra geriausias įrodymas, kad vokiečiai turi kažkokių grobimo planų, apie kuriuos amerikiečiai bus sužinoję. Antrą vertus, 1938 ir 1939 metai aiškiai parodė, kad Vokietijos dabartiniai vadai yra pasiryžę įsigalėti Europoje. Nesvarbu, žinoma, kuri tauta bus pavergta anksčiau, kuri vėliau, svarbu yra patsai rudojo vokiečių imperializmo vykdymas visokiausiomis priemonėmis. Ir jei neatsiras bent viena tauta, kuri nepabugs, nepasiduos minėtoms priemonėms, vokiečių vergija Europoje trumpam ar ilgam yra neišvengiama.

Tačiau Europa vis dar nesiryžta griežčiau kalbėti su vokiečių imperializmo vykdytojais, laukia, lyg vokiečiai ims ir pasikeis. Nieko panašaus! Gali tik nusitęsti savaitė kita, bet, jei Europoje neatsiras nė vieno drąsuolio, kuris pasipriešintų, kaip Dovydas Galijotui, dėl ateities neturime jokių iliuzijų.

Dabar vėl visi laukiame balandžio 28 dienos, kuri netruks ateiti ir tada sužinosime, ką Hitleris savo ir Musolinio vardu atsakys Ruzveltui. Kiekvienas stengiasi atspėti Hitlerio kalbos toną ir jo nusistatymą. Bet iš tikro tai nesvarbu, nes iš anksto žinia, kad vokiečiai nuo savo reikalavimų neatsisakys. Štai kas sudaro pavojaus pagrindą, kurio gražiais žodžiais ir nuolaidomis nepašalinsime.

Labai gaila, kad Ruzveltas, išsiųsdamas Hitleriui telegramą, ne išsiuntė kiekvienai Europos valstybei telegramos ir nepaklausė: *gins savo laisvę ir sienų neliečiamybę, ar negins*. Iš atskirų valstybių atsakymų būtum sužinoję, koks yra nusistatymas dėl rudojo vokiečių imperializmo. To nepadarius ir visoms valstybėms savo solidarumo dėl gresiančio pavojaus nepareiškus, Hitleriui bus nesunku atsakyti ir savo atsakymą paremti gyvais pavyzdžiais, nurodant visokius Hakas, Tisas ir albanus, kurių vienas kitas pasipriešino, porą kartų iššovė, bet po kelių dienų nuvežė į Rymą savo karaliaus vainiką.

Vienas vokiečių žinovas pasakė, kad kas pirmas į įžulius jų reikalavimus atsakys ginklu, tas bus palaužęs vokiečių išdidumą, tas kirs ilgam ar trumpam mirtiną smūgį vokiečių rudajam imperializmui, kaip kirto kaizeriškam jų imperializmui smūgį narsūs belgai 1914 metais.

Dalis istorikų yra tos nuomonės, kad Didįjį karą laimėjo belgai. Kas dabar laimės — sunku pasakyti, nes Europa nėra susikalusiusi, ir nemoka vieningai priešintis vokiečių imperializmui. Teisingai pasakė žymus prancūzų žurnalistas Sauerveinas, kad Europos valstybės moka skriausti tik viena antrą, o bendrai priešintis ir ginti savo teises jos dar neišgali.

Čia tur būt ir yra silpniausias Europos gynimosi punktas, kurį vokiečiai iki šiol tiksliai išnaudojo ir naudosis juo toliau, neatsižvelgiant, kokis bus Hitlerio kalbos tonas balandžio 28 dieną.

Hitlerio kalba Berlyne

„Słowo" korespondentas iš Varšuvos praneša tokią žinią:

„Kancleris Hitleris, pasibaigus jo gimimo sukaktuvių iškilmėms, neišvažiavo į Berchtesgadeną, bet pasiliko Berlyne ir sostinėje ruošia didelę savo kalbą, kurią pasakys penktadienį balandžio 28 dieną. Anglų ir prancūzų spauda paduoda dėl tos kalbos daug gandų. Apskritai manoma, kad savo kalboje Hitleris pareikalaus kolonijų. Tačiau daugumas yra tos nuomonės, kad kancleris griežtai pasisakys dėl Vidurinės Europos, reikalaudamas šiame plote duoti visišką Vokietijai laisvę, nes čia yra vokiečių tautos įtakos žemės".

Londono spauda taip pat plačiai rašo apie Hitlerio kalbą spėliodama, ką šiuo žygiu pasakys Vokietijos kancleris. Dienraščiai spėja, kad Hitleris visų pirma paneigs įsigalėjusią nuomonę, jog vokiečiai esą norį pulti kitas valstybes ir tuo sukelti naują karą.

Tą priekaištą atremdamas, Hitleris pasiremsiąs gautais iš Europos valstybių atsakymais, iš kurių būsią aišku, kad, girdi, jokiai valstybei iš vokiečių pusės negresiąs pavojus.

Podraug Hitleris šiuo žygiu smarkiai pulsiąs Sovietų Rusiją.

Ta proga didelis Paryžiaus dienraštis „Excelsior" reiškia nuomonę, kad Hitlerio kalba galėsianti turėti ir taikingo pobūdžio, bet negalima pamiršti, kad vokiečiai po tam tikro atoslūgio pridaro daug nemalonių netikėtumų. Panašiai gali būt ir šiuo žygiu.

Įtartini vokiečių paklausimai

Didelį įspūdį padarė spaudoje pasirodžiusi žinia apie naują vokiečių žygį užsienio politikoje.

Kaip žinia, Vokietijos kancleris šio mėn. 28 dieną kalbės savo partijos narių reichstage ir atsakys Ruzveltui į jo telegramą. Bet prieš tai Vokietijos vyriausybė per savo atstovus paklausinėsi kai kurias valstybes, ar joms iš tikro gresiąs iš vokiečių pusės pavojus.

Atsakyti į tokį paklausimą yra labai keblu, bet vokiečiai tur būt tikisi, kad paklaustos vyriausybės neprisipažins, kad jų valstybėms gresiąs pavojus ir tais atsakymais Hitleris atsakysiąs Ruzveltui.

Iki šiol į Vokietijos paklausimus atsakė: Rumunija, Olandija, Šveicarija, Belgija, Suomija ir Lietuva.

Visų valstybių atsakymas paremtas įvairiomis su Vokietija anksčiau pasirašytomis sutartimis. Pavyzdžiui, Lietuva savo atsakyme esą pasirėmusi šiemet kovo 22 dienos sutarties 4-uoju punktu, kuriuo Vokietijos vyriausybė pasižadėjo nepulti Lietuvos.

Rumunija savo atsakyme suminėjusi, kad neturinti su Vokietija bendros sienos, pridūrė, kad pati Vokietija daug geriau žino, ar ji ruošiasi Rumuniją pulti.

Vengrija jau pateko, pateks ir Jugoslavija

Kaip žinia, Vengrija ne tik pasirašė vadinamąjį „Prieškomunistinį paktą" ir tuo būdu prisidėjo prie Berlyno — Rymo ašies, bet taip pat išstojo iš Tautų Sąjungos. Dabar vėl Vengrijos ministras pirmininkas ir užsienių reikalų ministras lankėsi Ryme, kur juos priėmė Musolinis.

Iš pranešimų apie pasitarimus matyti, kad Vengrija galutinai pateko į Rymo — Berlyno įtaką ir tapo ašies didžvalstybių politikos įrankiu.

Atrodo, kad panašus likimas ištiks ir Jugoslaviją, kuri atsidūrė tarp Italijos ir Vokietijos. Tiesa, serbai susitarė su chorvatais ir slovėnais, pripažindami jiems teises, kurių iki šiol nedavė, bet šitoksai susitarimas vargiai išgelbės Jugoslaviją, kurios padėtis, ypač italams okupavus Albaniją, pasidarė labai sunki.

Pranešama, kad prieš porą dienų buvo nuvykęs į Veneciją Jugoslavijos užsienių reikalų ministras Markovičius, kuris tarėsi su ministru Čiano. Kaip ir galima buvo laukti pasitarimas įvykęs „nuoširdžioje" nuotaikoje. Pasitarimo metu esą buvę paliesti visi svarbesnieji klausimai, liečią abi valstybes.

Netrukus min. Markovičius vyksiąs į... Berlyną.

Spėjama, kad po apsilankymo Berlyne, Jugoslavija prisidėsianti prie „Prieškomunistinio pakto". Tik Jugoslavijos vyriausybė statanti sąlygą, kad Vengrija neturėtų jokių pretensijų prie tų Jugoslavijos žemių, kur gyvena nemaža vengrų. Žinant, kad Vengrija yra visiškoje Berlyno žinioje, nieks neabėjoja, jog Vengrijos vyriausybė sutiks išpildyti Jugoslavijos statomą sąlygą.

Sugrįžo iš Berlyno Lietuvos delegacija

Kaip buvo rašyta, į Hitlerio 50 metų amžiaus sukaktuvių minėjimą buvo pakviesta dalyvauti ir Lietuvos delegacija, kurią sudarė kariuomenės vadas gen. Raštikis, jo adjutantas pulk. Čepauskas, Kauno miesto burmistras Merkys ir Prekybos ir Pramonės Rūmų pirmininkas Kurkauskas.

Lietuvos delegaciją Berlyne pasitiko Lietuvos nepaprastas pasiuntinys ir įgaliotas ministras pulk. Škirpa ir Vokietijos vyriausybės ir kariuomenės atstovai. Lietuvos delegacija dalyvavo visose iškilmėse ir priėmimuose. Ta proga delegacijos nariai turėjo progos pasimatyti su sprendžiamaisiais vokiečių asmenimis, su kuriais kalbėtasi abi valstybes liečiančiais klausimais.

Balandžio 23 dieną gen. Raštikis, pulk. Čepauskas ir burmistras Merkys sugrįžo Kaunan. Prekybos ir Pramonės Rūmų pirmininkas Kurkauskas liko Berlyne, kur dalyvaująs Lietuvos Vokietijos ekonominėse derybose.

Anglijoje žadama įvesti privalomoji kariuomenės tarnyba

Kaip žinia, Anglijoje taikos metu privalomos tarnybos kariuomenėje nėra ir Anglijos kariuomenę sudaro tik laisvai samdomi kareiviai. Privalomoji tarnyba Anglijoje buvo tik Didžiojo karo metu. Bet karui pasibaigus vėl ėjo į kariuomenę tik tas, kas norėjo.

Šiuo klausimu paskutiniu metu anglų spaudoje vis dažniau rašoma. Daugumas dienraščių įrodinėja, kad kariuomenės tarnyba Anglijoje reikalinga kuo greičiau sutvarkyti, paskelbiant įstatymą, kuriuo visi jauni ir sveiki vyrai turėtų tarnauti kariuomenėje.

Paskutinės žinios praneša, kad šį klausimą netrukus svarstys Anglijos ministrų kabinetas ir, tur būt, nutars įvesti privalomą tarnybą.

Visų pirma todėl, kad to griežtai reikalauja Prancūzija, kurios armija pati viena galinti neišlaikyti puolimo. Be to ir patys anglai yra tos nuomonės, kad reikalinga turėti atsargoje daug didesnę kariuomenę, negu ligi šioi. Apskaičiuojama, kad jeigu Anglijoje į kariuomenę būtą paimta tik dviejų metų jaunuoliai, tai reguliarinė armija padidėtų iki 500 tūkstančių žmonių.

Aišku, kad toksai Anglijos žygis turėtų labai didelės reikšmės.

Berlyne prasidėjo Lietuvos Vokietijos ekonominės derybos

Balandžio 24 dieną Berlyne prasidėjo Lietuvos ir Vokietijos ekonominės derybos. Jose Lietuvos delegacijai pirmininkauja ekonominio departamento direktorius Norkaitis.

Derybos bus vedamos dėl Lietuvai skirtos Klaipėdos uoste zonos ir dėl įvairių atsiskaitymų, susijusių su palikta Klaipėdos krašte lietuvių kilnojamu ir nekilnojamu turtu.

Paskutiniu laiku kai kuriuose užsienio laikraščiuose buvo paleista žinia, esą Vokietija žadėtos Lietuvai laisvos zonos Klaipėdos uoste neduosianti. Vokiečių oficialė spauda šią žinią užginčijo, pažymėdama, kad tai esančios „minos", kuriomis norima neleisti Lietuvai pasinaudoti jos „vertingo ir pagirtino" susitarimo su Vokietija vaisiais.

Vokiečių politiniuose sluoksniuose bendrai nurodoma, kad Vokietija pasiryžusi savo santykius su Lietuva pagerinti.

Klaipėdos krašte neramu

Vokiečiai po Klaipėdos užėmimo į dvarus ir į didesnius ūkius paskyrė savo komisarus, kuriems pavedė žiūrėti, kad tų ūkių savininkai vykdytų hitlerininkų įsakymus. Tie komisarai ypač smarkavo tuose ūkiuose, kurių savininkai buvo daugiau palankūs Lietuvos valdžiai, kai ši buvo Klaipėdos krašte.

Balandžio 20 dieną, kaip rašo „Kur. Warsz.", į Pagiegių miestelį visai netikėtai suvažiavo didesnis ūkininkų skaičius ir per savo delegatus pareikalavo iš vokiškosios valdžios atsiimti hitlerininkus komisarus, paskirtus į kaimus.

Ūkininkų pastangos, aišku, nepasiekė tikslo. Delegatai buvo tuojau suimti. Susirinkę ūkininkai, nesulaukdami savo delegatų, nuvyko į gestapo (policiją) ir pareikalavo išleisti suimtuosius.

Policija pareikalavo iš atvykusių tuojau išsiskirstyti. Ūkininkai nepaklausė ir policija ėmė šaudyti. Tai dar labiau įerzino ūkininkus, prasidėjo kautynės. Per susirėmimą buvo 5 ūkininkai užmušti, keli sužeisti, keliolika suimta. Suimtieji su delegatais išsiųsti į koncentracinę stovyklą.

Kaip ir reikėjo laukti, vokiečių šaltiniai šią žinią paneigė.

Pasiuntinys d-ras Šaulys pas ministrą Beką.

Varšuvos spaudos pranešimu, šio mėn. 22 dieną Lietuvos pasiuntinys Varšuvoje d-ras J. Šaulys buvo apsilankęs pas Lenkijos užsienių reikalų ministrą Beką.

Amerika vis aiškiau kalba

Šiomis dienomis Amerikos prezidentas Rezveltas ilgai kalbėjosi su neseniai sugrįžusiu iš Europos lakūnu pulkininku Lindbergu. Kaip žinia, pulk. Lindbergas lankėsi įvairiose Europos valstybėse susipažindamas su karo aviacija.

Amerikos senato užsienių reikalų komisijos narys Grinas, kuris kalbėjosi su prezidentu Rezveltu ir pulkininku Lindbergu, pareiškė spaudos atstovams, kad jeigu Europoje prasidėtų karas, tai Jungtinės Amerikos Valstybės nepasiliktų nuošalyje.

Šis pareiškimas dar kartą įrodo, kad Amerika vis aiškiau įspėja totalines Europos valstybes nesiimti ginklo.

Lietuvoje galvojama apie naują jūros programą

Kaune einąs laikraštis „XX Amžius" įdėjo prof. K. Pakšto straipsnį „Dinaminė jūros programa". Autorius apžvelgia naujai susidariusią pajūryje padėtį Klaipėdos kraštą vokiečiams okupavus ir siūlo dinaminę jūros programą.

„Kovo 22 d. netekome vienintelio savo uosto, gerausios Nemuno dalies ir 70 km. labai gražaus pajūrio. Pasiliko mums tik 21 km. lietuviško pajūrio, kuriame nėra nei tinkamo uosto, nei pramonės centro. Dabar pasilyginę su savo kaimynais krantų ilgumo atžvilgiu atrodome šitaip: vienam milijonui gyventojų Lenkija turi jūros kranto 4 km. Lietuva 9 km., Vokietija 20 km., o Latvija 250 km. Pirmiau turėję milijonui gyventojų 37 km. jūros kranto, dabar jo turime 9 km.—keturis kartus mažiau. Tačiau čia pravartu priminti, kad tautų jūreiviškumas pareina toli gražu ne vien nuo krantų ilgumo, bet žymiai daugiau nuo to, kaip tie jūros krantai yra panaudojami jūreivystei, žvejybai, pramonei ir sveikatai.

Ligšiol lietuvių tautos dalia savuose pajūriuose nebuvo laiminga... O tai gal labiausia dėl to, kad mes patys savo siaurą pajūrį mažiau vertinome, negu kontinentines provincijas. Lietuvos pajūriuose svetimieji įsigalėdavo ir mus atkirsdavo nuo plataus pasaulio, jo turtų ir jo dvasinių vertybių. Jei pasiryšime, tai bent dabar mes galėsime išvengti senųjų klaidų ir viską padarysime, kad daugiau nei vienas metras pajūrio nuosavybės nopa eks į nelietuvio rankas. Šiam tikslui pasiekti reikalingas yra įstatymas, kuris sudarytų tvirtas sąlygas visai nejudomai nuosavybei iki 100% bent 0 km. platumo pajūrio juostoje pereiti į lietuvių rankas šių laikų rinkos, bet ne spekuliacijos kainomis. Būtume tragiškai juokingi, jeigu iš savo nelaimės leistume kitoms tautoms pralobti.

Šventosios rajone jau dabar reikėtų keliolika kvadratinių kilometrų žemės nusavinti už normalų atlyginimą būsimojo miesto ir uosto statybai. Mūsų karta turi angažuotis ir ištesėti atgauti sau akį į platųjį pasaulį, pasistatyti savo Romuvą, kur tilptų ne tik vaidylos, vaidilutės ir žyniai, bet taipgi ir jūros sketerų raižytojai, visų šaunių verslų atstovai ir minios gerai dirbančių ir gerai aprūpintų darbininkų. Jau pačioje atmosferoje jaučiamas jaunųjų kartų troškulys: per artimiausią trimetį iškirsti savame pajūry naują uostą ir padėti tvirtus pamatus pirmam lietuviškam miestui. Teko matyti su kokiu džiaugsmu žydai stato savo pirmąjį grynai žydišką miestą Tel-Avivą. Netenka abejoti, kad ir nordišką mūsų kraują sušildys nauja gyvybės, energijos ir kūrybos srovė, kai savo akimis pamatysime plikuose smėlynuose kylantį pirmą šimtu procentų lietuvišką miestą. Dėl pinigų neabejokime: mes turime dar neišnaudotus savo rezervus Amerikoje, didžioje dinamizmo šaly. Susikonsolidavimas Lietuvoje labai gerai nuteikė ne tik Amerikos lietuvius, bet ir visus Lietuvos draugus. O kai pradėsime didžiąją dinaminę programą vykdyti, kai įrodysime, kad nesiduodame nuo žemės paviršiaus nutrinami, sukelsime dar nematytą entuzijazmą viduje ir susilauksime gausios paramos iš svetur. Pasaulis pamatys dar vieną nuostabų dalyką: jis patirs, kad ne vien vėžiui akis atauga.

Klaidinga būtų manyti, kad be Klaipėdos, kaip be plaučių, mes uždusime. Tų kraštų netekimas, be abejonės, yra didelis mūsų tautai smūgis. Kai kas iš kaimynų gal ir norėtų mus planingai įkalbėti sukaupti visą dėmesį į prarastus kraštus. Bet naivūs būtume, jei jų paklausytume.

Pats didžiausias dėmesys, visa mūsų energija turi būti sukaupta į mūsų Respublikos turimas žemes.

Kol tų žemių mes nesutvarkėme, kol jų kultūros nepakėlėme iki aukščiausio laipsnio, tol mes patys dar neįsitikinome savo pilnu pajėgumu ir neužsitarnavome visų reikalingų simpatijų pas svetimuosius. Šiuo gi metu dinaminė jūros programa turėtų visu smarkumu atsistoti pirmoje mūsų svarbiųjų darbų eilėje. Ją mes čia formuluosime į dešimtį jūros prisakymų: 1) Visa neiudoma nuosavybė 10 km. pajūrio juostoje turi pereiti į lietuvių rankas už normalią kainą. 2) Šventosios zonoje turi būti nusavinta keliolika km² žemės naujo grynai lietuviško miesto statybai. 3) Moderniškas žvejų uostas turi būti statomas pagreitintu tempu. 4) Prekybinio laivyno tonažas turi būti laipsniškai didinamas bent iki 60.000 brutto tonų. 5) Atidaryti jūrininkystės mokyklą su žvejybos skyriumi. 6) Žvejybą motorizuoti ir praplėsti į tolimus Atlanto vandenis. 7) Steigti jūros institutą hidrologiniams ir biologiniams tyrinėjimams, navigacijoms klausimų studijoms bei jūros propagandai. 8) Planingai vasarotojus pakreipti į pajūrį ir sustiprinti čia lietuvių elementą. 9) Kasmet ruošti jūros dieną ir per ją sudominti jūros klausimais plačiausias mases. 10) Propaguoti vandens sportą jūroje, ežeruose ir upėse ir mokyklų programose duoti daugiau vietos jūreivystės klausimams".

Baigdamas autorius pažymi, kad net ir gerai išnaudojus Lietuvai likusį pajūrį, vis vien jį nebeturės tokių puikių gamtinių sąlygų, kokių turėjo Klaipėdos pajūry, Kuršių Mariose ir Neringoje. Ir todėl dar ilgai teks naudotis Vokietijos ir Latvijos artimiausiais uostais.

Kodėl nenorima įsileisti raudonosios armijos?

Dienraštis „XX Amžius" šiuo klausimu šitaip rašo:

„Visiškai galima suprasti keblią lenkų padėtį, kai buvo pradėtas svarstyti klausimas, kokiu būdu Sovietai galėtų dalyvauti Lenkijos ir kitų valstybių saugumo garantavime.

Jau prieš keletą metų lenkų diplomatijai tas klausimas buvo aktualus. Tai buvo tais laikais, kada prancūzai buvo iškėlę kolektyvinio saugumo idėją ir pradėję organizuoti Rytų paktą. Tada lenkams teko išspręsti klausimas — jeigu kiltų karas, t. y. *jeigu vokiečiai užpultų Lenkiją, ar galima būtų įsileisti Raudonąją armiją į Lenkijos teritoriją?* Tada lenkams nesunku buvo apsispręsti, nes ką tik buvo sudaryta sutartis su Vokietija, be to, anais laikais apie užpuolimo pavojų niekas rimtai negalvojo ir negalėjo net įsivaizduoti, kaip štai taikos metu viena kuri valstybė ims ir užpuls kitą. Taigi, anais laikais *lenkai aiškiai atsakė nesutinką įsileisti į savo teritoriją Sovietų kariuomenės.*

Apie Raudonosios armijos pajėgumą kalbėti čia netenka. Tegul ir nepatikėsim visu šimtu procentų tais Sovietų vyrų tikinimais, kad vadinamasis Raud. armijos „valymas" niekuo nepakenkė Sovietų karinei galybei (jeigu materiališki nuostoliai ir nežymūs, tai morališkai jie vis dėlto šį-tą reiškia), turėsime tačiau sutikti, kad Sovietai reprezentuoja didelę jėgą, kurios jokiu būdu negalima neskaityti stambiu ir tam tikromis aplinkybėmis gal net lemiamu Europos pusiausvyros ir taikos veiksniu. Visas klausimas sukasi apie tai, kuriems tikslams visa toji Raudonosios armijos galybė bus panaudota. Į tą klausimą atsakymą duoda patys atsakingieji Sovietų vyrai, paskutiniame SSSR komunistų partijos suvažiavime pasakę atitinkamas kalbas.

Tiesa, komunistinės pasaulėžiūros rėmuose kiekviena tauta Sovietuose gauna tam tikrą kultūrinę autonomiją, bet ir tokia perspektyva tegali žavėti nebent tuos, kurie iš viso tik Maskvoje tepratę matyti išganymą. Gi lenkams valstybininkams tos perspektyvos perdėm nepriimtinos. Užtat lenkai ir pasistengė, kad būtų rasta išeitis: Sovietai pasižada teikti ginklų (pirmoje eilėje lėktuvų) ir, reikalui esant, žaliavos, o Raudonosios armijos į Lenkiją visiškai nesiųs.

Sunkiai pagydomas ligonis

Europa šiuo metu atrodo, kaip labai smarkiai sergąs ligonis. Jo karštis staiga ir netikėtai pakyla, o gydytojai tuomet nusimena ir nežino, kokių vaistų duoti ir kuri vieta gydyti. Po kiek laiko sergančiojo karštis vėl nuslūgsta ir tada visi atsidusta lengviau spėliodami, kaip ilgam. Tuo metu, kas tik gali, skelbia savo projektus, kokiomis priemonėmis galima būtų ligonis pagydyti ir kas kaltas, kad taip ilgai liga nepersilaužė.

Dėl ligos priežasčių irgi nesutariama. Musolinis su Hitleriu kaltina Versalio sutartis, demokratinio bloko politiką, o demokratinis blokas kaltina abiejų diktatorių nesveikus užsimojimus, niekuo nepagrįstas pretensijas ir ambicijas. Žinoma, kiekvienas jų puikiai supranta, kame glūdi ligos priežastis ir kaip jį būtų galima pagydyti. Hitleris gerai žino, kad jeigu jis nekels jokio triukšmo, nevartos smurto, neis ieškoti „gyvybinės erdvės", tai Europoje bus ramu. Ramiausiai tuomet sėdės ir Musolinis Tačiau jis nuo to nenori atsisakyti ir visiems įkalbinėja, kad Vokietija privalo valdyti Vidurinę Europą. Esą Vokietijai likimas skyrė būti galinga ir valdyti kitas Europos tautas. Kas tik pamėgina Hitlerį pavadinti taikos ardytoju ir visų neramumų kaltininku, tą Hitleris apšaukia šmeižiku, kurstytoju, stumiančiu prie karo. Žinia, pasakyta į akis teisybė yra nemaloni. Kiekvienas nori būti nekaltas, o būdamas kaltas stengiasi kaltę suversti kitiems.

Kai Ruzveltas su savo deklaracija prispyrė Hitlerį ir Musolinį prie sienos, pasiūlė bent 10 metų taiką ir patikrino, kad abu diktatoriai bus prileisti prie žaliavų ir galės su savo gaminiais grįžti į tarptautinę rinką, tai abudu pradėjo plūsti ir Ruzveltą vadinti kurstytoju prieš Vokietiją ir Italiją įrodinėdami, kad jie patys taikos labiau nori už Ruzveltą, kad jie niekam negraso, nieko nenori pulti.

Kad dokumentais galėtų įrodyti, Hitleris, rodos, kreipėsi į kai ku-

VL. RADZIULIS 2)

PABĖGĖLIAI

Pagaliau ir pati įsitikino, kad bėgti vis tik reikia, bet jai dar vis buvo skaudu palikti miestas, leistis kitur, ieškoti naujo darbo, žiūrėti žmonių rankosna. Tegul ji ir neprašytų duonos nei skatiko. Bet juk kiekvienas apie jas pasakys:

— Pabėgėliai...

Taip jai baisus tas vardas buvo. Tokia panieka ir patyčiom skambąs, kad tik po ilgos vidujės kovos ryžosi bėgti.

— Tegul ten žmonės visaip pavadina, — pasakė, — gyvybė, garbė ir laisvė brangiausios už viską. Mudvi persilpnos, vaikeli, kad pačios vienos visas šias dovanas galėtumėm turėti...

Suspausta širdim jinai išėjo iš buto, palikdama vieną Ritikę ir įsakydama, kad nieko be jos namuosna neįsileistų, nes jau girdėjo vaikščiojant vokietininkus po lietuvių butus ir ten viską naikinant, daužant. Vaikas, vis vaikas. Persigąs, drebės. Dar gali sumušti, sužeisti. Nuo to dar liga kokia galinti prisimesti. Bet jau kartą tvirtai pasiryžusi ji ėjo gatvėmis tarp būrių uniformuotų ir ginkluotų vokietininkų ir vis tyliai pati sau kalbėjo:

— Kodėl mūsiškiai dar vis nešaudo? Ko jie laukia?...

Puolė į vieną kiemą, kur paprastai stovėdavo sunkvežimių eilės, į kitą — tuščia kaip iššluota. Trečiame rado vieną. Tas be tūkstanties litų nė nemano judintis.

— Kas matė tokią brangią kainą,—piktai pasakė Jockienė.

— Pasilikit, jei perbrangu. Aš varu nespiriu samdytis, kad tamstą bėgančią išvežčiau su visa manta.

— Man tik iki Kretingos...

— A, nors ir ligi Kauno—man vis tiek pat. Be tūkstantėlio nė nemanau. Dabar tokis neramus laikas. Visi bėga. Rasis, užmokės.

Vežėjas šaltai šypterėjo, pervedė ranka sau per krūtinę, reikšdamas pasitenkinimą, kad aukso laikai atėję, ir už vieną kursą dauguma siūlo, kiek tik nori. Kreiva akim žvilgterėjo į moteriškę, permesdamas ją nuo galvos iki kojų, lyg norėdamas įkainoti, kiek ji verta ir kiek galės sumokėti. „Bet pasakyti nieko nepasakė.

Jockienei ne galvoj buvo tas jo tiriantis žvilgsnis. Jinai jo nė nepastebėjo. Skubiai nusisuko ir širsdama bei keikdamasi ėjo toliau:

— Dar ir lietuviškai kalba šėtonas. Kaip jam tie žodžiai nasrų nesuplėšo... Vokietininkam sielą pardavęs, savų nelaime prekiauja...

Ilgai ji vaikščiojo ir ieškojo, kas galėtų ją išvežti, bet nieko nesurado. Dar ėjo stoties link. Ten paprastai jų daug būdavo. Bet kur tau. Pilna uniformuotų ir ginkluotų vokietininkų, niekur nė pralysti neįmanoma. Visur tik juoduoja aplaužytais ragais vokiški kryžiai. Aidi šūkavimai, rėkavimai, komandos. Sušilusi, uždusūsi, užsivėpavusi pagaliau skubėjo Jockienė į namus. Dar niekad miestas jai ne buvo tokis svetimas pasirodęs kaip šiandien. Tiek vokiškumo jame dar nei kartą nebuvo mačiusi. Tuo sykiu virš jos galvos suburzgė lėktuvas. Stiprus ūžimas ir klegėjimas visame mieste, atrodė, lyg ir pritilo. Tik burzgimas visur daužėsi, aidėjo.

— Mūsiškiai! — sušuko sielos gelmėse Jockienė. Jos akyse sužibo keistos liepsnos. Sustojo trumpai valandikei viename gatvės kampe. Pravėpė apsiausto apikaklę, ir malonaus vėjo šuoras švelniai paglamonėjo įkaitusį jos kaklą. Ji užrietė galvą ir vedžiojo akimis po mėlyną dangų. Mėlynėj sujuodavo lėktuvas, pradžioj aukštai, bet ilgainiui burgzdamas ir sukdamas ratus vis leidosi ir leidos žemyn. Jockienė jo sparnuose pamatė styrinčią svastiką, skausmas vėl suspaudė jos širdį. Akyse sužibusios liepsnos užgeso, o sausos išdžiūvusios lūpos lėtai ir tyliai ištarė:

— Kodėl mūsiškiai vis dar nešaudo?.. Ko jie laukia?..

Ir vėl skubėjo namo. Galvoje sukasi jai įvairios mintys: čia Pranys, čia Ritikė, čia bėgimas. Ir dar ir dar. Tų minčių aibės, ne suskaitomi kiekiai. Tik vietos nėra tam, kaip ji viską išsiveš, kur gaus vežimą. O noras bėgti auga ir auga. Tarpais šmėsteria mintis, kad nuoga basa nešdintųsi iš tos maišaties, iš pragaro. Anksčiau buvęs toks savas ir mielas miestas, dabar jai virto tolimu, svetimu, nesuprantamu ir neaprėpiamu. Eidama matė eiles vežimų, kuriuosna buvo suversti, sugriauti stalai, krėslai, lovos ir visa manta. Žmonių veiduose žymu keistas susijaudinimas ir netikrumas. Visi skubėjo tylūs ir neramūs. Vienoje siauroje gatvelėje grūdosi vieni pro kitus pilnų vežimų visa virtinė. Praeiviai, ar daugiausia vokietininkai šaipėsi iš važiuojančių, lydėjo juos garsiai šaukdami atsiveikinimo žodžius. Vienas važiavusių kažką jiems rūsčiai atsakė. Tada keliolika rudmarškinių užpuolė jų vežimą, supiaustė virves, išmėtė jo baldus, sudaužė sutrypė ir nuėjo toliau garsiai šaukdami ir grasydami. Kitur vėl matė Jockienė, kaip moteriškė su mažyčiu už pečių ryšuliu vedėsi keleto metų skurdžiai aprengtą berniokštį, o mažą gal metų kokių mergytę įkutuotą įrištą nešėsi prispaudusi prie krūtinės. Ir ėjo sulinkusi visu kūnu, ašarodama ir tyliai vaitodama. Vokietininkai rodė į ją pirštais, šaipėsi, vaipėsi. O toji skausmingai linguodama galva, sunkiai keldama kojas nuėjo tyli gatve ir dingo už kerčios.

Namuose rado viską, kaip palikusi. Tik Ritikė kažkokiom pablūdusiom akim vedžiojo po kambario sienas ir įvairius baldus, nenumaldomai verkdama ir kūkčiodama.

— Neverk, vaikeli, — tarė Jackienė gniauždama savyje tulžį ir piktį, — kaip nors gal...

— Kad šeimininkas...

— Ką šeimininkas?..

Jockienės kraujas pradėjo smarkiau virti. Ji jautė, kaip veidai neapsakomai kaito ir degė, kaip smilkiniuose ir rankų riešuose tvanksėjo. Išsižiojo, norėjo kažką pasakyti, bet Ritikė užšoko ją tardama:

— Grasino įsilaužsiąs ir viską sunaikinsiąs, jeigu jam nesumokėjusios nuomos už visus metus stengsimės išeiti.

— Dieve, Dieve... — aimanavo Jockienė.

Jos veidas per tą vieną dieną taip išvargo, taip susiraukšlėjo, kad atrodė iš syk keletu metų pasenėjo. Visas jos kūnas pasidarė nesuvaldus ir reikalingas poilsio. Kojos po juom linko, rankos nepajėgė menkiausio daiktelio pakelti. Pačios beviltiškai nusvirusios, atrodė, nė nereikalingai kabančios. Tačiau toj visoj išvargusioj moteriškėj buvo stiprus ir tvirtas laisvės pajutimas, kuris negalėjo sutapti su palikimu mieste, su verguve ir svetimu jungu. Tas pajutimas kaupė paskutiniuosius jos jėgų likučius ir kėlė jos rankas į darbą, o kojas kelian — toliman, vargian ir nežinoman.

Abidvi rankiojo reikalingiausius daiktus, rišo ryšuliuosna, kimšo lagaminuosna. Ir vis atrodė dar daug paliekančios, dar nieko neįsidėjusios. Lygiai kaip gaisro metu žmogus griebia gelbėti savo turtą, nežinodamas kas jam vertingiau, palikdamas brangius ir svarbius liepsnų nasruose, o nešdamas šiukšles ar niekniekius. Taip darė dabar ir jos abi. Krovėsi lėkštes, šauktus, nepagalvodamos, kad galį būti taip, jog neturės josna ko deda ir valgo. Galop Jockienė atsilenkė nuo ryšulio, padėjo ran-

rias valstybes, klausdamas jų, ar jaučia pavojų iš Vokietijos pusės. Bet žinome, kad į tokį paklausimą negalima duoti žmoniško atsakymo, nes vartojant agresijos būdus sunku atsakyti į tokius paklausimus. Todėl tų atsakymų, jeigu jų Hitleris ir sulauks, nieks rimtai negalės traktuoti. Jeigu Hitleris grąžintų Lietuvai Klaipėdos kraštą, Čekoslovakijai nepriklausomybę, Musolinis išsinešdintų iš Abisinijos ir Albanijos, tada būtų galima patikėti, kad jie rimtai apie taiką kalba ir nori gyventi, kaip ir kitos valstybės, ramiai, taikingai. Priešingu atveju ir jokios kalbos, kurias pasakė jiedu ir kurių nervingai dar laukiama, nieko gero neatneš.

Per penkerius metus pasaulis galėjo pakankamai įsitikinti ir suprasti, ko iš tikrųjų nori Hitleris su Musoliniu ir ko vertos jų kalbos, sutartys, pasižadėjimai. Kol su jais bus gražiuoju kalbama, deramasi, peršama jiems visokios konferencijos, taikos dešimtmečiai, tol jie kels galvas aukštyn, nes visas šias pastangas skaitys demokratinio bloko silpnybe, nesutarimu, baime pasipriešinti. Bet kai demokratinis blokas už kiekvieną Albaniją okupuos Sardiniją arba Libiją, tai tada kitaip vertins Čemberleno kalbas ir Ruzvelto deklaracijas. Tikėkime, kad prie to ir einama. Tada radikaliai visi klausimai išsispręs. Jeigu Hitleris su Musoliniu tų žygių išsigąs, tai nusiramins ilgam laikui, o jeigu pakels ginklą, tai gaus atsakymą ginklu ir tada tikrai pralaimės. *J.*

Kieno nervai stipresni?

Kaip žinia, šio mėn. 28 dieną Hitleris atsakys Ruzveltui. Koks bus atsakymas, tuo tarpu nežinia ir todėl dabar daugelyje laikraščių yra svarstoma dabartinė Europos padėtis, kuri žymiai gali pakitėti po balandžio 28 dienos.

Žemiau dedame Kauno dienraščio „Lietuvos Žinių" korespondento iš Paryžiaus straipsnį, kuriame kalbama apie tai, kas turi stipresnius nervus.

„L. Ž." korespondentas tarp kitko rašo:

„Prezidentas Ruzveltas nutraukė seną tradiciją, pagal kurią visosios savaitgalių iniciatyvos priklauso totalinėms šalims. Viena išimtis gal dar nėra taisyklė, bet ją verta pažymėti. Prezidentas Ruzveltas klausia: ar tamsta nori taikos? Norom nenorom reikia atsakyti. Atsakymą galima užtęsti dešimčiai dienų, bet, vienaip ar kitaip, teks reaguoti.

Dr. Raušningas, buvęs Dancigo nacionalsocialistiškas senato pirmininkas, senas hitlerininkas, pasitraukęs iš nac. soc. partijos, parašė labai įdomią knygą: „Die Revolution des Nihilismus" (Nihilismo revoliucija), kurioj jis plačiai nagrinėja nacionalsocializmo politikos pagrindus. Politikoj nacionalsocialistai seka keletą išbandytų ir giliai išstudijuotų principų. Dr. Raušningas juos taip formuluoja: „Pirma taisyklė: Kiekviename užsimojime tas, kas laikoma nepatikėtina, yra lengviau įgyvendinama, negu tas, kas laikoma galima. Antra taisyklė: Visada būti ofenzyvoj, niekada neleisti save pastatyti į gynimosi poziciją, tai yra pagrindinė politikos taisyklė... Neleisti save atakuoti, jei priešas atakuoja, tuoj pat organizuoti kontrataką ir taikyti į patį problemos centrą, siekiant daug toliau, negu priešininkas norėtų apsiriboti. Nesustoti prie antraeilių klausimų, bet atakuoti priešininką iš esmės. Trečią taisyklė: Nesileisti į jokias diskusijas, jeigu norima pasiekti ką nors rimta. Atsisakymas diskutuoti veikia priešininko nervus.

Tos „ofenzyvinės" politikos taisyklės meistriškai buvo pritaikintos „Sudetų" krizės metu. Rezultate vokiečiai pasiekė daugiau, negu bet kas manė, kad jie gali pasiekti. Dabar, bebręstančioj naujoj krizėj klausimas irgi sukasi apie panašias problemas, tik daug didesniu maštabu. Ar dabartinė krizė prives prie karo, ar, priešingai, prie naujo „taikos gelbėjimo", spręsti.

Prezidentas Ruzveltas prasilenkė su demokratijų įprasta gynimosi ir traukimosi taktika. Jis stato atvirą klausimą ir „laukia" atsakymo. Berlynas, Ruzvelto „manevru" pasipiktinęs, rengiasi kontratakai „iš esmės". Dešimtį dienų laiko Vokietija duoda sau iki reichstago susirinkimo, per tą laiką bus nepagailėta nuostabiai tobulo propagandos aparato, o taip pat ir militarinio aparato, kad priešininko nervams suteiktų didelį bandymą: Kontratakos programa jau ryškėja: Vokietija nori taikos, bet kaip galima taiką užtikrinti neišsprendus esminių problemų, kurių skaičiuj tokios skubios ir gyvybinės, kaip „jaunųjų tautų gyvybinio ploto klausimas", „kolonijų grąžinimas" ir „pasaulio gėrybių teisingas paskirstymas". Problemos per dešimtį dienų gali pakeisti savo formulavimą, gali išsiplėsti ar susiaurėti, bet jos paliks „esminės", jei nesakyti guminės.

Vokietija nori taikos, o todėl neatsisako nuo pasaulinės konferencijos aukščiau minėtiems klausimams spręsti.

Bet kaip gali sėsti padorūs žmonės prie vieno stalo su „žmogžudišku bolševizmu"? Ar rasis pasauly bent vienas „vakarų kultūros" žmogus, kurs norėtų pritraukti Maskvos „azijatus" prie Europos problemų sprendimo? Konferenciją darykime, bet kultūringų, lygios kultūros žmonių tarpe, nevelدami į ją tų, kurie savo darbais save išskyrė iš „kultūringojo" pasaulio rato...

Konferencija nereikalauja „padėti ginklą prieangyje". Galinga Vokietija ateis į konferenciją šautuvą nešina. Jei kas nori karo, Vokietija yra pasiryžusi ir karui. Bet, kaipo taiki šalis, ji neatsisako kalbėtis taikiai apie savo reikalavimų patenkinimą.

„Kontratakos" temos keisis Propaganda bandys išnaudoti visus priešingumus naujojoj koalicijoj, ji įkinkys į darbą visus konservatorių ir pasiturinčiųjų klasių prietarus bei klasinius interesus, ji dirbs padvigubintai antisemitizmo šūkiais, ji kels taikiosiose šalyse pacifistinį ilgesį, nepagailės brangiojo metalo ten, kur jis atstoja garbę, patrijotizmą ir įsitikinimus. Kontratakos tikslas: sutrukdyti anglų-prancūzų kuriamos koalicijos galutinį susiformavimą, įvaryti kylį tarp Europos ir Amerikos, įnešti nesantaiką tarp Paryžiaus ir Londono (stebėtinai padidėjusia propaganda apie tai, kad Anglija nori iš Prancūzijos padaryti savo „kareivį", o pati ir nemano įvesti priverstinės karo tarnybos..), išskirti Maskvą iš Europos „kultūros rato", paveikti vieną kitą sostinę, kad ji trauktųsi iš naujosios koalicijos ir, svarbiausia, dirbti „taikos gelbėjimo" šūkiu, kurs taikiosiose šalyse visada randa didelio supratimo.

Europos krizė bręsta labai smarkiai. Visas pasaulis klausia savęs: karas ar taika? Bet, karas ar taika, iniciatyva į vieną ir į kitą sprendimą yra ašies valstybių rankose. Likusis pasaulis ašies jam skirtą likimą pasitinka pasingai, nes taikiosios koalicijos tikslas yra kol kas tiktai taikos išlaikymas. Jokių bendrų tikslų naujoji koalicija be taikos išlaikymo (jei kiltų karas, tikslas būtų karą laimėti) kol kas neturi, o todėl ir iniciatyvos bei propagandos srityje naujoji koalicija dar yra ir, matyt, ilgai dar bus defenzyvoj. Ruzveltas situaciją kiek pakeitė, bet vokiečiai, o paskui juos ir italai, ginklą atsuko ir patys pereina į diplomatinį puolimą su militarinėmis demonstracijomis.

Prancūzų gyvenimo stebėtojai jau sakosi pastebį pirmuosius naujojo Miuncheno pranašus. Antibolševizmas, antisemitizmas, antiruzveltizmas (yra pas prancūzus ir toks!), pacifizmas ir kitokie miunchenizmo prajovai jau pradeda garsiau skelbtis. Vokietija žino ko nori, o prancūzai nori tiktai taikos, tai argi negalima susikalbėti? Ar rasis žmogus, kurs šaltai numatytų karo galimybę? „Jour" dienraštis jau atakuoja penkius prancūzų ministerius, kurie nenorį taikos ir sako, kad jie esą „amžini belicistai". Palaukim, prabils dar visa „neisime už čekus muštis" spauda.

Žinoma, situacija nėra ta pati, kokia buvo pereitų metų rugsėjo mėnesį.

Naujoj nervų bandymo partijoj, kuri, beje, gali pasibaigti ir kruvina tragedija, padėtis didžiųjų demokratijų ir totalinių šalių yra stipriai nelygi. Prancūzijos ir, pasakoja, Anglijos visuomenės nervus turi nepalyginamai stipresnius, kaip totalinių šalių visuomenės, gyvenančios nervų įtempimą ir nedateklius jau ilgus metus. Bet, jei imti diriguojančius sluoksnius, situacija yra visai kita. Demokratinėse šalyse didelis paskydimas, netikrumas, svyravimas, nekalbant apie daugiau ar mažiau sąmoningą išdavystę, tuo tarpu kai totalinėse šalyse „žaidimui" vadovauja vienas centras su aiškiais, bet tiktai jam pačiam težinomais tikslais, su puikiu propagandos aparatu, gerai ištirtais nervų kutenimo metodais ir nebijojimu rizikuoti. Bet taikiosios Europos šalys turi Miuncheno patyrimą..."

ką sau ant nugaros, kur jai kaip šunys graužė, lyg tuo rankos uždėjimu palengvinti norėdama, ir pasakė:

— O visa kita tegul sau lieka, negi viską ant pečių išsinešime.".

Jos balse buvo tokis smarkus nusivylimas ir gailesis, kad atrodė, jog neišlaikys ir prapliups ašaromis. Taip sunku buvo jai atsisveikinti su kambariais, kuriuose gan ilgą laiką gyveno. O tieką turto juose palikti—stačiai širdis iš skausmo plyšos.

Užrakino stipriai buto duris ir tarė:

— Norės daužyt, tegul pirma savo duris sudaužo...

Ir išėjo abidvi su Ritike. Vaikas nešė mažesnį lagaminėlį, smarkiai persikreipęs į kairįjį šoną, o motina už pečių ryšulį, kuris buvo surištas su lagaminu, persvirusiu per dešinįjį petį ir prisispaudusiu prie krūtinės. Kairiojoj rankoj turėjo mažą ryšulėlį, prikimštą įvairių rūbagalių. Išėjusios į gatvę sukibo abidvi už rankų — motina ir duktė — ir lėtai svyravo tarp klegesio vokiškų uniformų ir ginklų. Ir ėjo...

Visi tie šūkiai, kurie vienas pro kitą lėkė, nelietė jų ausies ir nekuteno skaudančių širdžių. Jos ėjo siauriausiomis gatvelėmis, kad mažiausiai būtų matomos ir išjuokiamos.

Diena jau linko vakarop. Daugumi traukė mažyčiai palši debesėliai. Nuo jūros dvelkė drėgnas oras, pranašaudamas sniegą, darganą ir lietų. Bet jos vis tiek jau buvo išėjusios ir ėjo nesustodamos. Jas lenkė daugelis pilnų vežimų, jaunesnių ir tvirtesnių žmonių minios. O jos tik tik judėjo statydamos po mažą žingsnelį. O kai jau išėjo visiškuosna laukuosna, mieste buvo girdėti didžiausis bildesys, virš miesto skrodė orą didžiulės priešo lėktuvų mašinos, skardžiai žvagėdamos, sukdamos didelius ratus ir vis žemiau besileisdamos. Uostan ilga juosta plaukė milžiniški laivai, palikdami už savęs ilgas juodų tirštų dūmų juostas. Bažnyčių varpas susiūbavo ir sugaudė sykį, kitą... ir skambėjo skambėjo. Fabrikų sirenos staugė lyg tyrlaukiuos alkani liūtai. Keleivės neatsigrįžo į tą viską. Nepažvelgė iš aukštumos į vėliavose skendintį miestą ir nepasakė jam atsisveikinimo žodžio. Tiktai Joc kienė tyliai ir baimingai kalbėjo:

— Kodėl mūsiškiai vis dar nešaudo?... Kad gi jie pradės?... Ko jie laukia?..

— Šaudys, mamyte, šaudys,— liūdnai besišypsodama pažvelgė į ją Ritikė ir pasakė, — jie leidžia tiktai mums išbėgti. Ten Pranys yra, yra ten daugelis, pamatysi, mamyte, kaip jie šaudys... išgirsi.., šaudys...

— Šaudys... — su tuo žodžiu ir su ta viltim nuvedė ji Ritikę į vakaro prieblandą ir drauge su daugeliu pabėgėlių susiliejo su pilka toluma.

— Šaudys... — visus juos nulydėjo lyg kokia paslaptinga atsisveikinimo ranka, šiuo žodžiu reikšmingai modama iki pasimatymo.

GALAS.

• KORESPONDENCIJOS •

Viln.-Trakų apskr.

Dargužiai, Valkininko valsč. *Lietuvaitės, būkite atsargios!* Dargužiuose, kaip dideliame sodžiuje, yra nemaža lietuvaičių merginų. Jos mėgsta lietuviškus papuošalus, lietuviškas dainas, bet yra labai neatsargias ir dedasi su bet kokiais ir kitur atsibasčiusiais kitataučiais.

Paskutiniais laikais Dargužių apylinkėje daug yra iš kitur prigužėjusių darbininkų, kurie dirba miškuose ir prie kelių. Tie darbininkai yra nežinomos praeities žmonės, daugiausia girtuokliai, ištvirkėliai ir apgavikai. O Dargužių lietuvaitės prie jų kimba kaip bitės prie medaus. Bet kai kurios jau ir pasimokė.

Pavyzdžiui, pernai rudenį viena tokia neatsargi dargužietė ištekėjo. Gavo vyrą iš kažkur atsibasčiusį darbininką. Džiaugėsi ji pati ir jos tėvai. Tuo tarpu štai kuo pasibaigė jų džiaugsmas. Balandžio 18 dieną į Dargužius atvažiavo kažkokia su vaiku moteris, kuri pasisakė esanti tos dargužietės vyro žmona. Ir ji tai įrodė šliūbo metrikais...

Suėjus dviem vyro žmonom, kilo didelis triukšmas. Moterys vos akių viena kitai neišsibadė. O jų vyrui teko daugiausia. Pirmoji žmona paverkusi, patriukšmavusi išvažiavo. Jos vyras liko prie antrasios. Bet su katra jis iš tikrųjų turės gyventi, turės išspręsti valdinės ir bažnytinės įstaigos. *S.*

Valkininkas. *Remiama priešlėktuvinė paskola.* Kaip žinia, Valkininko valsčius yra vienas lietuviškiausių visoje Vilniaus - Trakų apskrityje. Jo gyventojai yra sąmoningi ir tautiniai susipratę lietuviai. Tačiau jie kartu yra ir geri valstybės piliečiai, o ypač tais atvejais, kai mato, kad valstybės ir savivaldybių įstaigos leidžia jiems naudotis lygiomis piliečių teisėmis, kurias užtikrina konstitucija ir įstatymai.

Štai faktai. Šiemet sausio mėnesį Valkininko valsčiaus lietuviai gyventojai rašė deklaracijas, kad valdinėse pradžios mokyklose būtų įvesta dėstomoji lietuvių kalba. Tos deklaracijos reikėjo valsčiaus valdybai patvirtinti. Ir tam reikalui žmonės nematė jokio pasipriešinimo. Pats valsčiaus vaitas ir jo padėjėjus patvirtino visas jiems pateiktas deklaracijas. Tuo tarpu, kaip teko girdėti, kai kuriuose kituose valsčiuose (Švenčionyse, Dūkšte, Melagėnuose) vaitai to nepadarė.

Ir štai dabar, kai atėjo reikalas aukoti lenkų ginklų fondui ir remti priešlėktuvinė paskola, Valkininko valsčiaus lietuviai gyventojai, atsiminę deklaracijas, niekur tam nesipriešino ir davė, aukojo, kiek kas galėjo. Pinigus rinko mokyklų mokytojai ir seniūnai (šaltyšiai). Jie ėjo į kiekvieną pirkią ir rinko, užrašinėjo. Valkininke surinkta apie 300 auks., Dargužių sodžiuje apie 60 auks., kitose vietose—po mažiau. *Jonas.*

Dargužiai, Valkininko valsč. *Krikštynų atgarsiai.* Balandžio 16 dieną vienoje Dargužiuose gyvenančioje lietuvio intelingento šeimoje buvo krikštynos. Kūmu buvo iš Vilniaus atvažiavęs inž. M. Kraužlys. Svečių tarpe buvo ir Valkininko klebonas.

Balandžio 18 dieną į Dargužius buvo atėję iš Valkininko du policininkai (Skovronskis ir kitas naujai paskirtas), kurie užėję į to lietuvio inteligento gyvenamąjį butą, klausinėjo, kokis ten balandžio 16 dieną buvęs susirinkimas ir kas jame dalyvavo. Paaiškinus, kad buvo krikštynos, policininkai užsirašė vilniečio kūmo vardą, pavardę, jo adresą ir nuėjo toliau.

— Čia yra kooperatyvas. Dabar pakeistas yra jo pardavėjas. Per tris metus buvusi pardavėja atstatyta, nes rasta kasoje trūkumų. Vietoj jos priimtas pardavėjas St. Jankauskas.

— Dargužių šaltyšiumi buvo išrinktas M Kazlauskas, o jo pavaduotoju J. Uždavinys. Bet apskrities storasta M Kazlausko nepatvirtino. Tuomet liko šaltyšiumi J. Uždavinys, kuris jau patvirtintas ir prisaikdintas.

— Šį pavasarį bus grindžiama akmenimis Dargužių gatvės. Akmenų jau privežta. Iki šiol Dargužių kaime buvo didžiausia bala.

— Dargužių apylinkės miškuose dabar prasidėjo pavasario darbai. Kasinėjama, švarinama ir ruošiamasi sodinti jauni medeliai. Vyrai už dienos darbą gauna po 2 auks., merginos — po 1 auks. 20 sak. Dirba nuo 8 iki 17 val.

— Dabar čia šaltyšius renka Lenkijos ginklų fondui ir priešlėktuvinei apsaugai pinigus. Kalbama, kad kiekviena seniūnija turinti surinkti nors po 17 auks. Žmonės duoda tiek, kiek gali. *Kajelka.*

Gardino apskr.

Šunupis, Marcinkonių valsč. *Pavasariui atėjus.* Kartu su gamta, gražiam pavasariui atėjus, pabudo ir šio kaimo žmonės, ypač jaunimas. Šiltoms dienoms prasidėjus, susirūpino jaunieji sportu, kurio idėja dar nebuvo čia ligi šio laiko gyvai prigijusi. Susimetę po kelis skatikus, įsigijo nuosavą sviedinį ir tinklą ir įsitaisė patogią aikštę. Tinklinį jaunimas dabar labai yra pamėgęs. Šia sporto šaka paįvairintos Velykos, tokiu pat būdu praleidžiama kiekvieno šventadienio valandos. Šią vasarą jau mano šunupėnai rungtis su kitų apylinkės kaimų krepšinio komandomis.

— Velykų šventes čia praleista labai jaukioje nuotaikoje. Pirmą dieną susirinkęs jaunimas padainavo dainų, naujų pasimokė ir pašoko darželių. Antrąją dieną šio kaimo jaunimas surengė įspūdingus šokius. Į juos buvo atsilankęs Randamonių, Viršurodaukio, Dubinyko ir Būžių jaunimas, kuris čia pasišnekučiavo, pilkas gyvenimo dienas paįvairino ir vėliau sau ramiai išsiskirstė. Per šį vakarą, protarpių metu, skambėjo vietos jaunimo choro traukiamos dainos, kuriomis, ypač naujomis, gyvai domėjosi atsilankę svečiai.

— Pastaruoju metu vietos žmonės yra pamėgę laikraščius. Jų čia dabar ateina 27 egz. Kiekvieno numerio laukia, kaip kažin ko. O gavę arba skaito juos kiekvienas privačiai savo namuose arba suėję į vieną vietą.

Gerai būtų, kad Šunupio žmonės, ypač jaunimas, jau įžengę į tiesų lietuvišką kelią, juo ir toliau į gražesnę ir laimingesnę, daug žadančią ateitį žygiuotų. *Jaunimo Bičiulis.*

Švenčionių apskr.

Daugėliškis. *Peiktinas kortavimo būdas.* Daug kas mėgsta kortas ir kortavimą. Bet kortavimas nelygu kortavimui. Vieni kortuoja tik retkarčiais, turėdami laisvo, atliekamo laiko, o kiti kortų griebiasi net reikalingą darbą pamatę, neatsižvelgdami nė į aplinkumą, nei vietos bei laiko sąlygas.

Taip pat visoki gali būti ir patys kortavimo būdai. Vieni kortomis lošia „tūkstantį", „šešias dešimt", „vežimą" ar kurį naujesnį lošimą, kiti lošia iš pinigų vadinamus azartinius lošimus. Katrie geriau daro— aišku kiekvienam.

Daugėliškio apylinkėje yra įsigalėjęs peiktiniausias kortavimo būdas—lošiama iš pinigų. Lošia daugiausia jau suaugę, subrendę vyrai, šeimų galvos, vaikų tėvai. Jų šeimos neturi kuo apsivelka, kai kurių vien bulvėmis minta, o jie patys lošia, kortuoja iš pinigų per dienas ir naktis. Lošimui reikalingi pinigai, tad skolinamasi Stefčiko kasoje, parduodamos paskutinės karvės, grūdai. Kai kurių už skolas jau licituojamas turtas. Lošėjų žmonos verkia, keikia, tačiau savo vyrų pataisyti neįstengia.

Labiau yra įsigalėję azardiniai lošimai iš pinigų šiuose Daugėliškio apylinkės sodžiuose: Betiškėje pas Antaną Druteiką, Pakalniškėje pas Marijoną Šveikauskienę ir Ivanėnuose pas Čepulį. Per Velykas Pakalniškėje lošėjai buvo smarkiai susibarę. Vos nesusimušė. „Nesusipratimas" kilo dėl 30 skatikų... *Budėtojas.*

KRONIKA

Kreditinio Kooperatyvo susirinkimas

Balandžio 23 d. šv. Mikalojaus parapijos salėje buvo visuotinis metinis Lietuvių Kreditinio Kooperatyvo pajininkų susirinkimas. Susirinkimą atidarė Kooperatyvo valdybos narys p. A. Krutulys, pirmininkavo p. V. Budrevičius, sekretoriavo p. M. Gudėnas. Susirinkimas svarstė klausimus, susijusius su Kooperatyvo veikimu 1938 metais, ir sąmatą 1939 metams. Pranešimus padarė valdybos vardu — p. A. Krutulys, tarybos vardu — p. V. Narbutas.

Po absoliutoriumo suteikimo valdybai ir tarybai susirinkimas pririnko vieton išėjusių narių iš tarybos ir valdybos šiuos asmenis: p. p. J. Jankauską, P. Karosą ir S. Špoką (nariais), A. Cicėną, R. Bagdoną ir I. Budzeiką (jų pavaduotojais).

Tenka pažymėti, kad šis metinis pajininkų susirinkimas buvo ir jubiliejinis: Kooperatyvui suėjo 10 metų nuo jo įsteigimo.

Nesiskubina perduoti Lietuvių Mokslo Draugijos turto

Kaip žinia, Vilniaus Vaivadijos Įstaiga yra pažadėjusi greitu laiku atiduoti naujai įsteigtai Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugijai uždarytos ir dabar jau likvidavimo stadijoje esamos Lietuvių Mokslo Draugijos turtą. Tai pažadėjo įvykdyti ir šios draugijos likvidatorius Prokopčukas. Tačiau iki šiol naujoji draugija dar nieko nėra gavusi.

Balandžio 1 dieną likvidatorius Prokopčukas buvo pažadėjęs po poros dienų paruošti patikrinto senos draugijos turto perdavimo protokolą. Bet kai po poros dienų draugijos valdyba buvo pasiruošusi perimti turtą, likvidatorius kažkur išvažiavo. Jo nesurasta ir kitomis dienomis.

Balandžio 22 d. Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugijos pirmininkas mgr. A. Juškevičius buvo susitikęs su likvidatoriumi Prokopčuku Vilniaus Vaivadijos Įstaigoje. Ir šį kartą likvidatorius pažadėjo kitą dieną tikriausiai atsiųsti turto perdavimo protokolo projektą. Deja, ir šį kartą savo pažado neištesėjo.

Įdomu, kam reikalingas yra toks vilkinimas?

Kaip tenka patirti, Lietuvių Mokslo Mylėtojų Draugijos valdyba ketina tuo reikalu daryti žygius aukštesnėse valdžios įstaigose.

Blaivininkų pobuvis

Balandžio 22 dieną Vilniaus Lietuvių Katalikų Blaivybės Draugijos valdyba buvo suruošusi draugijos nariams pobuvį. Buvo kukli arbatėlė, paskaityta linksmesnių dalykėlių, padainuota, pažaista pašokta. Pobuvyje dalyvavo daugiausia jaunimas, kuris yra susibūręs į šią draugiją.

Pobuvio metu salė buvo išpuošta atitinkamais blaivininkų šūkiais: „Alkoholis silpnina žmogaus valią ir protą", „Blaivus jaunimas — tautos ateitis", „Per blaivybę kursime gražesnį rytojų" ir kiti.

Mirė advokatas Naruševičius

Šio mėn. 22 dieną Vilniuje staiga mirė advokatas Vytautas Naruševičius, 67 metų amžiaus.

Velionis V. Naruševius kurį metą darbavosi kaipo advokatas ir Kaune.

Išleista iš kalėjimo trys sodžiaus lietuviai

Balandžio 22 d. iš Vilniaus Lūkiškių kalėjimo išleisti trys Švenčionių apskrities lietuviai: Jonas Kudaba — iš Naujos Katinautiškės, Antanas Bielinis — iš Dieškaučinos (Tverečiaus valsč.) ir Pranas Ulazas — iš Bernotų (Melagėnų valsč.).

Šie sodiečiai lietuviai kartu su visa eile kitų Švenčionių apskrities lietuvių buvo suimti 1938 metais spalių mėnesį. Švenčionyse visus ištardžius vieni paleisti, kiti atvežti Vilniun, Lūkiškių kalėjiman. Tarp tų atvežtųjų buvo ir aukščiau sužymėti asmens. Dabar jų tardymas užbaigtas ir jie, kaip niekuo nenusikaltę, iš kalėjimo išleisti. Kartu jiems sugrąžinta kratų metu iš jų paimti daiktai: Pr. Ulazui ir A. Bieliniui eilėraščiai, J Kudabai—dvi lietuviškos knygos: „Tariamos plaštakės ir moterys" ir „Be šeimos".

Pagaliau atidaryti lietuvių knygynų sandėliai

Pernai vasario mėnesį buvo padarytos Vilniaus lietuvių M. Šlapelienės ir A. Rastenytės knygynuose kratos. Dalis knygų po kratų paimta, kita dalis palikta knygynų užantspauduotuose sandėliuose.

Kaip žinia, ryšium su tomis kratomis iškeltos knygynų savininkėms bylos šių metų sausio mėnesį yra numarintos. Bet knygynų sandėliai ir toliau palikta užantspauduoti. Pagaliau po ilgų žygių valdinėse ir teismo įstaigose abiejų knygynų sandėliai jau atidaryti. A. Rastenytės knygyno sandėlis atidaryta prieš Velykas, o M. Šlapelienės balandžio 20 d.

Tenka sužinoti, kad, atidarius M. Šlapelienės knygyno sandėlį, paaiškėjo, kas iš to sandėlio yra paimta, būtent visų prieškarinių ir pokarinių laikų lietuviškų laikraščių komplektai, Lietuvos Statutai, lietuvių rašytojų veikalai ir visa eilė kitų labiau ir mažiau svarbių knygų, žurnalų, brošiūrų ir kt.

Nustatomas Vilniaus miesto herbas

Iki pokarinių laikų Vilniaus miesto herbas buvo Vytis. Dabar vietoje Vyties vartojamas legendarinis Kristapas.

Tačiau tuo dar neužbaigta. Buv. miesto archyvo vedėjas doc. Adamus jau kelinti metai renka medžiagą ir mokslišku būdu aiškina, koks iš tikrųjų turėtų būti Vilniaus miesto herbas. Lenkų laikraščių pranešimu, doc. Adamus jam pavestą darbą jau esąs pabaigęs ir dabar ketinąs savo studiją išleisti atskira knyga.

Vilniaus miesto herbo klausimą netrukus išspręs tam tikra komisija, pasiremdama doc. Adamuso padarytu pranešimu ir jo surinkta moksline medžiaga. Bet koks jau yra numatytas herbo projektas, tuo tarpu dar neskelbiama.

Vilniuje atkasami požeminiai urvai

Šiomis dienomis bekasant Katedros aikštėje kanalizacijai griovius, užtikta didelis požeminis urvas, kuris yra tarp Katedros ir Vaivadijos Įstaigos. Urvas išmūrintas plytomis ir dar tvirtai išsilaikąs.

Prieš porą metų panašus urvas užtikta ir antroje Katedros pusėje — sodelyje. Tuo būdu aiškėja, kad Gedimino pilies kalno ir Katedros apylinkėje tokie urvai yra plačiai išsišakoję.

Atidarytas ciklistų ir motociklistų sezonas

Praėjusį sekmadienį atidarytas Vilniaus ciklistų ir motociklistų klubo vasaros sezonas. Klubo nariai, apsižergę savo mašinas, visi kartu važinėjo Vilniaus gatvėmis. Jų tarpe buvo matyti ir du lietuviai: Leonardas Palevičius ir Bernardas Cicėnas.

Dembinskis ir jo draugai išteisinti

Jau buvo rašyta, kad šiomis dienomis Vilniaus Apeliacijos teismas svarstė Dembinskio ir jo draugų bylą.

Balandžio 21 d. paskelbtas Apeliacijos Teismo sprendimas, kuriuo 4 metams nuteisti Dembinskis ir Jendrichovskis išteisinti. Kiti buvo išteisinti pirmoje instancijoje. Dėl jų Apeliacijos Teismo pirmasis sprendimas patvirtintas.

Remiamos Lietuvos ginkluotos pajėgos

Lietuvai netekus Klaipėdos krašto, jos visuomenė pasiryžo labiau sustiprinti karines krašto pajėgas. Vyriausybės, kariuomenės ir oganizacijų vadų paskatinti visi ėmė aukoti Ginklų Fondui aukas.

Kauno laikraščių pranešimu, aukos Ginklų Fondui plaukia iš visų krašto vietų. Jau yra surinkta apie du milijonai litų. Numatyta yra surinkti trys milijonai.

Kaune aukos ginklams bus renkamos iki gegužės mėnesio 1 dienos, o provincijoje iki rudens.

Tie patys Kauno laikraščiai pažymi, kad Lietuvos visuomenė savo krašto ginkluotoms pajėgoms aukų nesigaili ir duoda, kiek kas išgali: vieni pinigus, kiti aukso žiedus, aukso laikrodžius, ūkininkai arklius, javus, o yra ir tokių, kurie tam reikalui paskiria ir savo nekilnojamąjį turtą.

ISPANIJA PO KARO

Ispanija į normalų gyvenimą negrįžta. Gen. Franko kariuomenės nepaleidžia, vis tebelaiko apie pusę milijono žmonių kariuomenės eilėse. Užsienio spauda rašo, kad Ispanijon plaukia vis nauji italų ir vokiečių pulkai. Naujai atvykusieji svetimšaliai telkiami Gibraltaro apylinkėse. Jie ten stato tvirtoves aukštumose ir aprūpina jas didžiulėmis patrankomis, iš kurių galima bus apšaudyti Gibraltarą ir atplaukusius jan karo laivus. Pats gen. Franko važinėja po didesnius Ispanijos mietus, daro kariuomenės paradus, sako karingas kalbas.

Atrodo, kad nelaimingoji Ispanija vėl gyvena naujojo karo išvakarėse.

Ispanijos santykiai su Anglija ir Prancūzija negerėja. Šių valstybių reikalavimai išsiųsti italų savanorius nevykdomi. Už tai nevykdo savo pasižadėjimų ir Prancūzija: ji neatiduoda ispanams pabėgusio iš Kartagenos karo laivyno ir aukso ir ginklų, kuriuos buvo išvežę Prancūzijon vyriausybininkai.

Ką pasiūlė Sovietų Rusija

Jau anksčiau buvo rašyta apie Anglijos ir Sovietų Rusijos atstovų vedamus pasitarimus apie dabartinę padėtį. Po tų pasitarimų iš Londono išvyko į Maskvą Sovietų Rusijos ambasadorius Maiskis. Ryšium su jo kelione, užsienio spaudoje buvo pasklidusių gandų, kad Anglijos vyriausybė pasiūliusi Sovietų Rusijos vyriausybei naujų projektų taikai gelbėti. Ar taip iš tikro buvo, nežinia. Bet paskutiniu metu oficialiai pranešta, kad Sovietų Rusijos vyriausybė iš savo pusės pateikusi Anglijos ir Prancūzijos vyriausybėms konkrečių pasiūlymų, dėl kurių jau pradėta kalbėtis.

Pažymėtina, kad tuo pačiu metu, kai Sovietų Rusijos vyriausybė įteikė pasiūlymų Prancūzijai ir Anglijai, Estijos seime buvo paklaustas užsienių reikalų ministras Selteris dėl Sovietų Rusijos pasiūlymų Estijai.

Min. Selteris atsakė, kad iš tikro Estijos ir Latvijos vyriausybės iš vienos pusės ir Sovietų Rusijos vyriausybė iš kitos pusės vedančios pasitarimus ir apie tai esą pranešta Estijos seimo užsienių reikalų komisijai.

Ta proga min. Selteris pareiškė, kad Estija ir toliau laikysis neutralumo, gindama savo laisvę visomis jėgomis.

Prancūzijoje užsakyta 10.000.000 dujokaukių

„Lietuvos Aido" korespondentas iš Paryžiaus praneša:

„Esant labai neaiškiai ir labai įtemptai tarptautinei situacijai, paskutinėmis dienomis pagreitintu tempu yra ruošiamas Paryžiaus ir kitų Prancūzijos miestų gynimas nuo priešų lėktuvų. Laikraščiai primena kaip saugotis nuo dujų ir bombų skeveldrų. Nurodinėjama, kad negalima visų miestų ir visų dirbtuvių paslėpti giliai žemėje po storais betono sluoksniais. Tačiau, kad būtų mažiau nuostolių, yra nurodomos įvairios apsisaugojimo priemonės. Primenama, kad tikslus šviesų užgesinimas ne tik miestuose, bet ir visame krašte turi didžiausios reikšmės, nes tai labai apsunkina priešui nakties metu susirasti taikinius.

Dalykų specialistai nurodinėja, kad ne tiek svarbu yra paruošti geras dideles slėptuves dideliems žmonių skaičiams, kiek sutvarkyti esamas rūsis ir apkasus, nes jie bus greičiau prieinami pasislėpti. Taip pat reikia bent didesnių centrų, aprūpinti gyventojus dujokaukėmis.

Tuo tarpu civiliniams gyventojams yra užsakyta 10.000.000 dujokaukių, kurios atseis maždaug pusė milijardų frankų, — vadinasi kiekviena dujokaukė — 50 frankų. Dujokaukės Paryžiuje yra dalinamos kaip ir dovanai. Manoma, kad turtingesnieji gyventojai už jas užsimokės.

Didžiųjų miestų gyventojų evakuacija taip pat yra jau numatyta. Manoma evakuoti tik vaikus ir senius, kurie čia nebus reikalingi. Apskaičiuojama, kad Paryžiaus evakuacija kainuosianti per 350 milijonų frankų,— apie 60 milijonų auks. Vienų vaikų ir senių su ligoniais yra numatyta iš Paryžiaus evakuoti apie 600 000 asmenų.

×

Gerai informuotuose prancūzų sluoksniuose kalbama, kad šiuo metu apie taikos ar karo reikalus nieko tikro negalima pasakyti, nes šių dalykų sprendimas visiškai priklauso nuo Rymo—Berlyno ašies. Ką tos ašies vadai nutars, tai ir bus. Tačiau Prancūzija su Anglija yra pasiryžusios gintis ir ginti savo sąjungininkus.

Apie Vokietijos karo jėgas sausumoje ir ore čia kalbama su dideliu respektu ir galvojama, kad karas su Vokietija galėtų ilgai užtrukti".

Vokiečių karo laivai „paklydo"

Jau buvo rašyta, kad šio mėn. 18 dieną didelė Vokietijos karo laivyno dalis išplaukė į Viduržemio jūrą. Vėliau paaiškėjo, kad kai kurie vokiečių karo laivai sustojo Ispanijos uostuose, kiti palieka atviroje jūroje, o keliolika karo laivų netikėtai leidosi į buvusias Vokietijos kolonijas Afrikoje.

Ši žinia sukėlė didelį susirūpinimą Anglijoje ir anglų karo įgulos buvusiose vokiečių kolonijose skubiai didinamos.

Be to, Afrikos Pietų Unijos vyriausybė kreipėsi į Londoną prašydama atsiųsti karo laivų.

×

Tuo pačiu metu, kai buvo gauta žinia apie vokiečių karo laivų „paklydimą", Vokietijoje paskelbta šešerių metų atsarginių pratimai, kurie nusitęs 4 mėnesius.

Atsarginiai paimta kariuomenėn šio mėn. 24 dieną.

Kur, kas ir kiek numes bombų

Anglijos laikraščiai praneša, kad šiomis dienomis aviacijos komisijos pirmininkas, kuris seka aviacijos veiklą dabartiniuose karuose, padarė išvadų apie dabartinės aviacijos veiklą ir galimas tos veiklos pasekmes iškilus dideliam karui. Pirmininkas, darydamas pranešimą, pareiškė, kad, ištikus karui, lėktuvai pirmomis savaitėmis Anglijoje nukautų apie 100.000 žmonių, o sužeistų apie 200.000. Vokiečių bombonešiai kiekvienu metu Anglijoje gali numesti 3.000 tonų bombų. Nemažiau bombų, jie gali numesti ir kitiems priešams. Vokiečiai yra įsitikinę, kad jų priešų bombonešiai, atskridę ant Berlyno, gali numesti kiekvieną dieną po 600 tonų bombų. Vokietijoje per pirmąją savaitę būtų nukauta 70.000, o sužeistųjų skaičius siektų 140.000.

Įvairu-įdomu

Valstybė, kur vaikai eina gubernatoriaus ir policijos vado pareigas

Dar taip neseniai buvusi nekultūringa ir atsilikusi Turkija šiandien daugeliu atžvilgiu ne tik pavijo, bet ir pralenkė savo mokytoją—Vakarų Europą. Turkija įsisteigė ne tik moderniškus rūmus mokykloms, bet įvedė moderniška auklėjimą tų žmonių, kuriems ateity priklausys valstybė.

Gal būt, kad daugelis tų modernių mėginimų atrodys mums nesuprantami ar net keisti, tačiau Turkijoj iš jų tikimasi didelės naudos.

Ankaroje, Turkijos sostinėj, buvo padarytas toks įdomus bandymas.

Mokiniai nuo 10 iki 14 metų amžiaus vienai savaitei buvo paskirti visų valstybinių įstaigų viršininkais. Abiejų lyčių vaikams buvo paskirtos tokios atsakingos pareigos, kaip, pavyzdžiui, gubernatoriaus ar policijos vado pareigos. Visi vaikų—viršininkų duoti įsakymai turėjo būti tučtuojau vykdomi. Tikrieji viršininkai — valdžia — tik turėjo prižiūrėti, kad vaikų duoti įsakymai ir nutarimai nebūtų priešingi bendrai tvarkai ir nesudarytų pavojaus visuomenei ir valstybei.

Vaikų „valdymas" jokios netvarkos nepadarė.

Toks mėginimas buvo padarytas tuo tikslu, kad išugdytų vaikuose pilietinių jausmų ir visuomeninių pareigų supratimą ir, apskritai, supažindintų su gyvenimu ir darbu tų žmonių, kurių dabar jie patys klauso ir kuriais netrukus patys bus.

Toks Turkijos modernus vaikų auklėjimas yra panašus į praktinį Amerikos vaikų auklėjimą.

Metinis Jurginių turgus

Kasmet per Jurgines (šv. Jurgio dieną) Vilniuje įvyksta tradicinis turgus, kuriame daugiausia pardavinėjama riestainiai, žaislai ir gėlės. Šiemet turgaus aikštė buvo praplėsta, tačiau jo „prekės" buvo mažiau gausios. Žmonių judėjimas buvo nemažas.

Redakcijos atsakymai

J. V. N. Sutinkame su tamstos nuomone, bet dėl kai kurių sumetimų laiško įdėti negalėsime.

Avalinės karalius Bata grįžta į Čekoslovakiją

Vokiečiams Čekiją okupuojant garsusis Bata savo privačiu lėktuvu buvo pabėgęs į užsienį. Dabar vokiečiai jam pasiūlė grįžti ir vadovauti savo fabrikams. Batos ikišiolinė politinė veikla vokiečiai nesidomėsią ir į jo fabrikų administravimo reikalus nesikišią.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA:
Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59.
Administracija priima nuo 9 iki 13 ir nuo 16 iki 18

REDAKCIJA gaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai.
Atskiro numerio kaina 10 skatikų. Užsienyje dvigubai.
Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Wydawca-Leidėjas **Liudvikas Cicėnas**. Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno, Tatarska 6. Telef. 21-83. Redaktor-Redaktorius **Vincas Budrevičius**.